

Vít Zouhar - Jsem vděčný, když v životě není potřeba pravidel

[Zdena Plachá,](#)

<https://operaplus.cz/jsem-vdecny-kdyz-v-zivote-neni-potreba-pravidel/>

Víta Zouhara jsem potkala, když doslova zářil spokojeností nad svým nedávno dokončeným projektem *Arcadi* s hudebně velmi nezvyklým podtitulem – *Hudební hra pro pět občanů, a to poté co jej s kolegy provedl na dvacátém pátém ročníku festivalu Forfest v Kroměříži*. Za názvem se skrývá zajímavý a historický filozofický podtext i snaha o ojedinělou hudební formu.

Začněme od počátečního impulzu vzniku tohoto díla, nebo chcete-li projektu. Kdo stál u jeho kolébky?

Zdena Vaculovičová, zakladatelka, iniciátorka, organizátorka a společně s Václavem Vaculovičem duše kroměřížského festivalu soudobé hudby *Forfest*. Loni mě požádala o nový projekt pro Sněmovní sál kroměřížského zámku. A když jsem začal přemýšlet o vhodném tématu, vrátil jsem se po několika letech znovu k Accademia dell'Arcadia neboli „gli Arcadi“. Pro onen sál i Kroměříž mi to přišlo jako optimální téma.

Důvodů bylo víc: kroměřížský zámek využíval jako své letní sídlo kardinál Schrattenbach, díky němuž pronikala italská opera na Moravu na počátku osmnáctého století. Patrně se sám stýkal s kruhem „arkádijců“, neboť autoři oper i libretisté, které znal, byli členy Accademia dell'Arcadia. Vyznávali příklon k antice a návrat k prostotě, jednoduchosti, oproštění od manýrismu. Dalším důvodem je opera *Coronide*, z jejíhož libreta jsem před lety čerpal, když jsem psal svoji stejnojmennou operu. Její libretista je znám pouze pod pseudonymem „un Pastore Arcade“, z čehož můžeme usuzovat jeho vztah k „arkádijcům“. I tato opera byla provedena právě v Kroměříži v roce 1731.

S tímto východiskem jsem pracoval dál. Uvědomoval jsem si, že je pro mě důležitý nejen arkádský návrat k jednoduchosti a prostotě, ale také samotný systém této akademie, která fungovala na demokratických principech. Accademia dell'Arcadi sdružovala nejen umělce, ale i právníky, filozofy, státníky, panovníky, kteří vytvářeli komunitu, jež sdílela a rozvíjela stejné duchovní hodnoty. Výchozí ideje byly dány a nebylo je třeba dále upravovat a objasňovat dalšími pravidly.

Tím jsem se postupně dostával k projektu, který jsme začali připravovat společně s kolegy Tomášem Hanzlíkem, Jaromírem Synkem, Gabrielou Coufalovou a Šimonem Hronem. Je to vlastně hra na hudební občanskou společnost, debata o jejích zásadách, v níž se vracíme k hudební jednoduchosti, ale současně také zkoušíme, s jakým minimem pravidel a pokynů můžeme v této společnosti fungovat. Je to takový malý experiment: náš každodenní život je dán světem vezdejší, v němž máme pokyny, pravidla a normy takřka pro vše, včetně toho, na co by náš selský rozum měl bohatě stačit: například jsem-li nájemníkem, měl bych respektovat práva majitele zcela samozřejmě, a ne na jeho úkor prosazovat práva má. Neměl bych si z pozice nájemce uzurpovat taková práva, která náleží vlastníkovi. Na to by mi přece měl stačit můj selský rozum, k tomu nepotřebuji žádnou další normu, zákon, mělo by mi stačit pouhé respektování prostoru majitele. A právě v rámci naší hry například zcela přirozeně vzájemně ctíme prostor každého z nás i společný prostor, aniž bychom je museli vymezovat, aniž bychom k tomu potřebovali jakékoli normativy nebo definovaná pravidla.

Přiznám se, že i mě ideály Accademia dell'Arcadi silně oslovují. Pravidla fungování lidské společnosti by mohla být velice jednoduchá, stačí si vzpomenout na desatero... Zabýval jste se studiem tohoto období nějak hlouběji? Oslovují vás ideje, které tehdy fungovaly, ta jednoduchost ve srovnání se dneškem, kdy nejenže naopak nefunguje, ale vypadá to, že ani v nejbližší době fungovat nebude...

Bude to asi nepřímá odpověď, ale vždy mě fascinovalo, jak málo se od sebe graficky liší libreta z období kolem roku 1600 a z druhé poloviny osmnáctého století. Jejich úprava je takřka identická, přestože je dělí sto padesát let. Je to dáno určitým typografickým vzorcem, který dodnes působí přívětivě, srozumitelně, přehledně, ladně a esteticky. Čímsi obecným, co platilo po tak dlouhou dobu.

Když dnes něco požadujeme a očekáváme, nestačí pouhé naznačení a odkaz na tradiční řešení, jako tomu bylo v případě oněch libret. Musíme být velmi konkrétní a přesní, abychom dosáhli toho, co ještě před nedávnem bylo kánonem a co ještě třeba stále považujeme za standardní.

Pokud dnes chci, aby mi obkladač položil dlažbu, musím zdůraznit, že ji má položit podélně, jinak ji položí nakoso. I tu zdánlivě základní, jednoduchou a osvědčenou a tradiční variantu je třeba zdůrazňovat, aby byla vůbec brána v potaz. Pokud to jasně neřeknu, hrozí mi, že vše bude nakoso!

Prostě ani ten obkladač nebude ctít to staré a osvědčené, ale bude se chovat podle nějakých módních trendů...

Přesně tak! Tyto trendy nemají životnost v rámci desetiletí, nebo snad staletí. Prostě v předchozích čtyřech domech chtěli dlažbu nakoso, všichni to tak chtějí, takže i v mém případě to bude určitě stejné! Jsme v situaci, kdy očekávání obecně platného standardu je naivní a bláhové. Pakliže jej požadujeme, musíme jej přesně definovat, neboť neexistuje. Musíme jej znovu popsat. I pro něj je třeba znovu vytvořit pravidla, jako kdyby nikdy nebyl.

Mám pocit, že dnešní přetechnizovaná doba tradice sama požívá. Není nastaven jasný standard, lidé se ženou za výjimkami, možná za módou. Předpokládám, že jste se tedy skrze Accademia dell'Arcadi chtěl vrátit někam, kde je vám samotnému dobře...

Ano, přesně tak. Cílem bylo pouze znovu si vyzkoušet, do jaké míry může fungovat hudební celek s minimem pokynů, a hlavně, jak také může fungovat hudební komunikace. Není to přitom nic nového, pouze zkusíme a ověříme známé principy. Co je ale pro nás všechny fascinující, je skutečnost, že to opravdu funguje.

Na hudební improvizaci, s níž také pracujeme, je postavena spousta hudebních žánrů a směrů, ovšem paterny a hudební struktury, s nimiž pracujeme, jsou poněkud odlišné.